

UOT 343.611.1

DOI: <https://doi.org/10.62130/AXMR4145>**İmamverdi RƏHİMOV**

Azərbaycan Respublikası DİN-in

Polis Akademiyasının "Cinayət hüququ" kafedrasının

müəllimi, polis baş leytenantı

e-mail: r.imamverdi777@gmail.com

NEQATİV DAVRANIŞA MALİK ZƏRƏRÇƏKMİŞİN ŞƏXSİYYƏTİ BARƏDƏ

XÜLASƏ

Əxlaqsız əməl adı altında əxlaqa zidd, ədəbsiz əməl başa düşülür. Bununla əxlaq – ictimai şüurun tənzimlənməsinin ümumsosial əsası kimi çıxış edən və insanların davranışının ictimai cəhətdən zəruri tipini təsdiq edən ictimai şüur və onun təcrübədə həyata keçirilməsinin formasıdır. Əxlaqi tələblər adət, ənənə və ümumi qəbul edilmiş təsəvvürlər formasında ictimai şüurda mövcud olur. Mənəviyyat – insanların sosial həyat fəaliyyətinin müxtəlif formalarında, davranış mədəniyyətində və insanlar arasında qarşılıqlı münasibətlərdə mənəvi idealların, məqsədlərin və mexanizmlərin praktiki təəcəssümüdür. Hər bir insan əxlaqi şüur, əxlaqi fəaliyyət və əxlaqi münasibətlər prizmasından dünyaya baxmalıdır. Bu komponentlərin birindən kənara çıxma mənəvi tələblərdən kənara çıxma hesab edilir.

Açar sözlər: əxlaq, mənəviyyat, cinayətin qurbanı, zərərçəkmişin davranışı, zorakılıq.

Giriş

Cinayət qurbanının şəxsiyyətinin öyrənilməsinin həm elm üçün, həm də praktiki fəaliyyət üçün əhəmiyyəti böyükdür. Bu əhəmiyyət bir sıra hallarla səciyyələnir:

1) Bəzən qurbanın şəxsiyyəti və davranışı ilə bilavasitə münasibətə malik olan cinayətkarın davranışının motivləri və məqsədləri ilə qırılmaz əlaqədə olan və cinayətin törədilməsinə qədər baş verən hadisələr.

2) cinayətkara tətbiq edilən bu və ya digər qabaqlayıcı əməliyyat tədbirlərinin səmərəliliyinin müəyyən edilməsi üçün zəruri olan viktimoloji məlumatlar;

3) qurbanların şəxsiyyət və davranış xarakteristikalarının tədqiqi və nəzərə alınması.

S.S.Ostroumov viktimoloji statistikanı yaratmağı və zərərçəkmişlərin kəmiyyət xarakteristikasını burada əks etdirməyi təklif edirdi [8, s.12]. Daha sonra D.V.Rivman bu mövqeyi tamamlaraq bildirdi ki, qurbanın cinayətin vəziyyətinin

meydana gəlməsində və inkişafında rolu çox əhəmiyyətlidir. Nəticə etibarilə qurbanın əhəmiyyət kəsb edən rollarının kriminoloji təhlili və konkret xüsusi (ayrı-ayrı işlər üzrə) və ümumi (taktiki-metodiki) xarakterli nəticələr üçün əsas baza kimi bütün viktimoloji amillərin nəzərə alınması zəruridir [10, s.48].

V.C.Ustinov bir qədər də qabağa getdi və viktimoloji göstəricilərdə "dinamik" və "statistik" sahənin ayrılmasını təklif etdi. Birinciyə o, bilavasitə cinayətdən əvvəl gələn dövrdə və cinayət hadisəsinin özünün baş verdiyi dövrdə (həmçinin onun postkriminal davranışını) zərərçəkmişin davranışını səciyyələndirən məlumatları, həmçinin bu davranışın cinayətkarın davranışı ilə əlaqəsini (məsələn, müdafiənin intensivliyi ilə bağlı olaraq basqının intensivliyini) daxil edirdi. V.C.Ustinovun fikrincə, "statistik" sahə cins, yaş, vəzifə mövqeyi, milliyət və s., həmçinin hüquqi mövqə (xəbərsiz itkin düşmə, axtarılda olan şəxs) haqqında informasiyanı nəzərdə tutmalıdır

[16, s.22]. Müəllif bütün bu məlumatları viktimoloji statistika çərçivələrində birləşdirməyi təklif edir. Vikrimoloji statistika adı altında cinayətlərin profilaktikası, qarşısının alınması və açılması məqsədilə zərərçəkmişin şəxsiyyətinin və onun davranışının kəmiyyət xarakteristikasını öyrənən cinayət-hüquqi statistikanın bir hissəsi başa düşülür.

Psixoloqlar insanın bütün xüsusiyyətlərinin iki əsas alt quruluşunu ayırırlar:

1) şəxsiyyətin fərdiliyini müəyyən edən psixoloji xüsusiyyətləri;

2) bu və ya digər sosial mühitdə sosial rollarla və fəaliyyət təcrübəsi ilə müəyyən olunan sosial xüsusiyyətləri.

Psixoloji altstrukturun elementləri qismində eyni zamanda onun səviyyələri kimi də çıxış edən şəxsiyyətin xüsusiyyətləri çıxış edir. Bu zaman birinci səviyyəni – əsəb sistemi, yaş, cins, psixikanın patoloji və patoloji vəziyyəti müşayət edən xüsusiyyətləri, temperament; ikinci səviyyəni – ayrı-ayrı psixi proseslərin fərdi xüsusiyyətləri; üçüncü səviyyəni – qazanılmış bilik, bacarıq və adətlərin daxil olduğu sosial təcrübə; dördüncü səviyyəni – sosial-psixoloji təhlil nöqtəyi-nəzərindən qiymətləndirilən şəxsiyyətin istiqaməti əhatə edir [1, s.95-100].

N.F.Kuznesova və Q.M.Minkovskiy şəxsiyyət adı altında üç əsas komponenti özünə daxil edən “bütöv sistemi” başa düşürlər [6, s.95]:

1) şəxsin sosial-demoqrafik xarakteristikaya malik müəyyən sinfə və qrupa mənsubiyyətini müəyyən edən sosial statusu;

2) şəxsiyyətin sosial funksiyaları (rolları);

3) şəxsiyyətin mənəvi-psixoloji xarakteristikası.

Aşağıda göstərilən elementlərin ayrılması da maraqlıdır [7, s.77]:

1) sosial-demoqrafik;

2) təhsil-mədəni;

3) funksional-münasibət;

4) mənəvi-psixoloji;

5) sosial-rollar;

6) qiymət-motivasiya.

Digər müəlliflər şəxsiyyətin strukturunda aşağıdakıları ayırırlar [12, s.10]:

1) sosial-demoqrafik əlamətlər (sosial mənşə,

ailə və vəzifə mövqeyi, milli və peşəkar mənsubiyyət, həmçinin maddi təminat səviyyəsi);

2) cins, yaş, sağlamlıq vəziyyəti kimi biofizio-
loji əlamətlər, fiziki quruluşun xüsusiyyətləri;

3) əqli inkişaf səviyyəsi (bilik, bacarıq və vərdişlər);

4) psixi proseslər, xüsusiyyət və vəziyyətlər;

5) şəxsiyyətin mənəvi keyfiyyətləri, qiymət oriyentasiyası və səyləri, onun sosial mövqeyi və maraqları, tələbatları, meyllilikləri və vərdişləri.

Şəxsiyyətin qiymətləndirilməsində onlar qırılmaz bağlıqda çıxış etsələr də, subyektiv səbəblərin aydınlaşdırılmasında onların əhəmiyyəti eyni deyildir. Ayrı-ayrılıqda göstərilən əlamətlərin nəzərdən keçirilməsi nə qədər elmi məqsədlərlə nəzərdən keçirilirsə, bir o qədər də empirik materialın məlum məhdudiyyətilə səciyyələnilir.

Şəxsiyyət onun bütün sosial, mənəvi və psixoloji xüsusiyyətlərinin və əlamətlərinin vəhdəti kimi çıxış etməklə, insanın həyat və fəaliyyəti prosesində formalaşır. Müvafiq ictimai maraqlar, təsəvvürlər və qiymətlərlə ziddiyyətdə şəxsiyyətin antiictimai maraqları haqqında danışırlar. Məhz bu zəmində cinayətkar formalaşır. Belə bir antiictimai maraqlar zəminində cinayət törədilir.

Cinayətin cinayətkarın yox, zərərçəkmiş mənfi keydiyyətləri ilə şərtləndiyi hallarda xüsusi elmi maraqlar meydana gəlir.

Məhz zərərçəkmişin mənfi davranışının səbəblərini anlamaq üçün onların viktimoloji xarakteristikasını öyrənmək zəruridir..

Bu istiqamətdə mən sosial-demoqrafik əlamətlərdən başlamağı zəruri hesab edirəm.

Sosial-demokratik əlamətlərə cins, yaş, milliyət, sosial mənsubiyyət, təhsil, ailə vəziyyəti və s. aiddir. Göstərilən əlamətlərin statistik tədqiqi cinayətin törədilməsi faktı ilə funksional əlaqəni aydınlaşdırmağa kömək edir [4; 17, s.168].

Zərərçəkmişin mənəvi-psixoloji xarakteristikası özünə sosial-məişət sferalarında qurbanın daxili mövqeyinin geniş spektrini, tələbatları, maraqları, şəxsiyyətin mənəvi-əxlaqi prinsiplərini, onun iradə və hisslərinin inkişafını daxil edir.

Zərərçəkmişlərin aqressivliyi müxtəlif təzahür formalarına malikdir. Subyekt tərəfindən seçilmiş davranış üsulundan çıxış edərək psixoloqlar təcavüzkarlığın birbaşa və dolaylı, verbal və fiziki

növlərini ayırırlar. P.A.Kovalevin fikrincə, dolayı verbal təcavüzkarlıq dolayı fiziki təcavüzkarlıqdan iki dəfə tez ifadə formasına malikdir. Bundan başqa, kişilərdə birbaşa fiziki təcavüzkarlıq daha çox tamlığı ilə ifadə olunur. Qadınlarda isə dolayı verbal təcavüzkarlıq daha çox ifadə olunur [3, s.1].

Zorakılığın xarakterindən asılı olaraq təcavüzkarların arasında aşağıda göstərilənləri ayıra bilərik:

- 1) zorakı təcavüzkarlar;
- 2) təhrikçi təcavüzkarlar.

Zərərçəkmişlərin birinci qrupuna zorakı cəmiyyətsiz mexanizmin mövcudluğu xarakterikdir. Belə qurbanların davranışı bir qayda olaraq, ictimai təhlükəli və hüquqaziddir.

Təhrikçi təcavüzkarların əməlləri daha az təhlükəlidir. Çünki onların zorakılığı fiziki zorakılıqla bağlı deyildir. Onların davranışının böyük bir qismi təhrikedici xarakter daşıyır. Lakin bunun cinayətlə bağlılığı yoxdur.

Öz növbəsində bu qrupların özlərini də iki alt qrupa bölmək olar.

Belə ki, zorakı təcavüzkarlar özünün neqativ keyfiyyətlərini ümumi plan altında heç bir əlaqəsi olmayan şəxsə münasibətdə və öz yaxınları sırasından seçilmiş şəxsə münasibətdə həyata keçirirlər.

Təhrikçi təcavüzkarlar da, həmçinin özünün neqativ keyfiyyətlərini ümumi plan altında və heç bir əlaqəsi olmayan şəxsə münasibətdə və öz yaxınları sırasından seçilmiş şəxsə münasibətdə həyata keçirə bilərlər.

Zorakılığın xarakterindən asılı olaraq mənfi davranışla səciyyələnən zərərçəkmişlərin arasında aşağıdakıları ayıra bilərik:

1) adət-kənarət edilə bilməyən təcavüzkar. Belə tipi zəif özünə nəzarət qabiliyyəti, şəxsiyyətin ibtidailiyi, ətraf aləmdə baş verən təsirlərin son dərəcə kəskin şəkildə dərk edilməsinə meyillik səciyyələndirir. Belə şəxslərin davranışı vəziyyətdən asılı olaraq meydana gələn impulsların və səbəblərin təsiri altında formalaşır.

2) vəziyyət-müdafiə xarakterli təcavüzkar. Burada zərərçəkmiş problemlə vəziyyətlərin böyük əksəriyyətinin həll edilməsi üçün kifayət qədər resurslara malik olur. Özünü tənziqləmə sisteminin "kəskin fasiləsi" yalnız ekstremal, stress və-

ziyyətlərində baş verir.

3) affektiv məqsədlə şərtlənən təcavüzkar şəxs. Belə subyektə sosial şəxsi istiqamət, ümumi qəbul edilmiş norma və qaydaların gözlənilməsi istiqaməti xarakterikdir. Lakin bununla bərabər ona aşağı emosional sabitlik və yüksək olmayan özünə nəzarət səviyyəsi səciyyəvidir.

4) katastrofik təcavüzkar. Bu şəxsi aşkar şəkildə ifadə olunan sosial istiqamət, pozitiv mexanizm, ənənəvi qayda və normalara riayət etmək cəhdi, həmçinin özünə nəzarətin yüksək səviyyəsi və daha aşağı təcavüzkarlıq səciyyələndirir.

Təhrikçi qurban təcavüzkarların meyilliliyindən asılı olaraq aşağıdakıları ayırmaq olar:

1) məqsədi zərər yetirməkdən ibarət olan düşmən münasibəti bəsləyən təcavüzkarlar. Belə zərərçəkmişlərin başlıca məqsədi basqın etdikləri şəxsə maksimal dərəcədə pislilik etməkdən və zərər yetirməkdən ibarətdir.

2) başlıca məqsədi digərlərinə zərər yetirməkdən ibarət olmayan "instrumental" təcavüzkarlar. Onlar müxtəlif niyyətlərin həyata keçirilməsi üçün alət qismində təcavüzkar hərəkətlərdən istifadə edirlər.

"Düşməncilik" münasibəti bəsləyən təcavüzkarlara zərərçəkmiş-despotlar daha yaxındır. Onların davranışı bir qayda olaraq, təcavüzkarlıqdan, ədəbsiz münasibətdən, yaxın insanları döyməkdən və sadəcə olaraq onlara mənfi münasibətdən ibarətdir.

Zərərçəkmişlərin kobudluğu və yolagətməzliyi, həmçinin cinsi pozğunluğu və spirtli içkilərdən tez-tez sui-istifadə etməsi mənəvi-psixoloji xüsusiyyəti kimi onun normal sosial əlaqələrinin dağılmasına gətirib çıxarır. Ailədə, işdə münasibətlər pisləşir. Maraqların dairəsi daralır, peşəkar bacarıqlar itib gedir, əmək qabiliyyəti yoxa çıxır.

Psixoloqların fikrincə, istənilən münasibətli ünsiyyət prosesində təhrikedici şərait mövcud olmalıdır. Burada subyektin müəyyən xüsusiyyətləri – incikliyi, səbirsizliyi, tez özündən çıxması həmin o təhrikedici şəraiti yaradan səbəblər qismində çıxış edirlər. Onlar subyektə münasibətli vəziyyətin meydana gəlməsinə meyilliliyi yaradırlar. Bununla da təcavüzkar davranışa daha böyük töhfəni, yəni, tez özündən çıxma, inciklik və kinlilik verirlər.

A.A.Rean bu siyahını şəxsiyyətin nümayişkaranəlik kimi xüsusiyyəti ilə tamamlayır. Nümayişkaranə şəxsiyyət daimi olaraq diqqəti özünə çəkməklə daimi olaraq digərlərində təəssurat yaratmağa çalışır. Özünün məqsədləri ilə o lovğa davranışda təzahür edir. Məhz lovğalıq cinayətin qurbanlarında inciklik və təkəbbürlülük doğurur. Bunların da öz növbəsində təcavüzkar davranışın meydana gəlməsində rolu böyükdür.

Bir çox müəlliflər hesab edirlər ki, zərərçəkmişin təcavüzkarlığı onun sosial statusu ilə müəyyən edilir [9, s.56]. Belə ki, bütün bunların hamısı liderləri və ya “məzlumları” cinayətə təhrik edir. Birinci halda təcavüzkarlıq öz liderliyini müdafiə etmək və ya möhkəmlətmək niyyətinə, ikinci halda isə öz vəziyyəti ilə qane olmağa səbəb olur.

E.V.Sadkovun qeyd etdiyi kimi cəmiyyətin haşiyədən kənara çıxan təbəqəsinin viktimizasiyasının intensivliyi yüksəlir. Bəzən cinayətkar və zərərçəkmişin hər ikisinin haşiyə təşkil edən mühitdən çıxması onlar arasındakı fərqi görməkdə çətinlik yaradır. Onlarda demək olar ki, şəxsi deformasiyalar və davranış stereotipləri eyni olur [18, s.9].

S.N.Abelsevin fikrincə, haşiyə təşkil edən mühitdən çıxmış zərərçəkmişləri eqoist adətlər, məsuliyyət hissəsinin itirilməsi, digər insanların problemlərinə etinasızlıq, ədəbsizlik xarakterizə edirlər. Belə insanlara utanma-çəkinmə, vicdan hissəsinin zəif olması, həmçinin özünü saxlaya bilməmə və münaqişəyə meyillilik, tərbiyəsizlik xarakterikdir [11, s.8].

Təhrikəddici davranışa malik zərərçəkmişləri cəmiyyətəzidd mexanizmlər birləşdirir.

Psixologiyada şəxsiyyətin mexanizmi probleminin öyrənilməsinə şəxsi münasibətlər (V.N.Myasişev), meyillilik (L.İ.Bojiviç), psixi xüsusiyyət və proseslərin tamlığının meydana gəlməsi (D.N.Uznadze) prizmasından nəzərdən keçirirlər.

D.N.Uznadze şəxsiyyətin mexanizmində konkret şəraitə, tələbatlara və vəziyyətə müvafiq olaraq, onun tələbatlarının təmin edilməsi üçün subyektin orqanizminin müəyyən fəaliyyətə hazırlığını görür [15, s.60]. Müəllif ədalətli şəkildə qeyd edir ki, davranış bilavasitə yox,

dolayısı ilə ətraf mühitin təsiri ilə müəyyən edilir [15, s.158]. Bunun təsdiqinə dair tezisə fəlsəfi tədqiqatlarda rast gəlinir. Orada qeyd edilir ki, “məqsəd ayrıca psixi fenomen yox, mühitin təsiri əsasında meydana gələn bütöv şəxsi vəziyyətdir”. Məqsəd insanda xarici təsirlərə fərqli münasibəti, müəyyənləşdirilmiş hazırlığı yaradır [13, s.135].

Müəyyən sosial davranış kimi direktiv davranışı nəzərdən keçirərkən psixoloqlar istiqamətin dörd səviyyəsini ayırmağı təklif edirlər:

Birinci vəziyyət elementar qeydə alınmış hazırlıq vəziyyətlərini təşkil edir. Belə hazırlıq vəziyyətlərinin vasitəsilə subyektiv vəziyyətə dair bilavasitə reaksiyası nizama salınır.

İkinci vəziyyətin istiqaməti insanın ünsiyyətə tələbatları əsasında formalaşır. Bu səviyyə subyekt üçün tipik vəziyyətlərdə şəxsiyyətin davranışlarını tənzimləyir.

Üçüncü səviyyə elə hazırlıq vəziyyətlərini nəzərdə tutur ki, ictimai həyatın konkret sferasında şəxsiyyətin maraqlarının ümumi istiqaməti qeydə alınır.

Nəhayət dördüncü – ən ali səviyyə şəxsiyyətin dəyər oriyentasiyasının sistemini yaradır. Bu səviyyə sosial davranışın və şəxsiyyətin fəaliyyətinin bütövlüyünü nizama salır [2, s.36].

Zərərçəkmişin şəxsiyyətinə və onun təhrikəddici davranışına müvafiq olaraq, şəxsiyyətin dəyər oriyentasiyasının – istiqamətinin ali səviyyəsi xüsusi maraq doğurur.

Cinayət-hüquq ədəbiyyatında məhz cinayətkar ənənəvi olaraq parlaq şəkildə ifadə olunan cəmiyyətəzidd meyilliyə malik şəxs kimi nəzərdən keçirilir. Xüsusilə də A.N.Kostenko təsdiq edir ki, cinayətkar mənəvi cəhətdən sağlam insandan şəxsiyyətin növ müxtəlifliyi ilə fərqlənir. Cinayətkar şəxsiyyətin fərdi növünə malikdir. Mənəvi cəhətdən sağlam insan isə kollektiv növünə aiddir. Bütün cinayətkarlar istisnasız olaraq fərdi məqsədə, istiqamətə malikdirlər. Başqa cür də ola bilməz. Ən kriminal davranış özü fərdiliyə malikdir [5, s.34].

Zərərçəkmişin neqativ davranışı vəziyyətdən asılı deyildir. Məhz belə bir davranışın əsasında hüquqi şüurun zəifliyi, təcavüzkarlıq və insanlara hörmətsizlik dayanır. Bu və ya digər neqativ

keyfiyyətlər insanların təhrikəedici psixoloji məqsədini formalaşdırır və bir çox hallarda onların taleyini əvvəlcədən müəyyən edir.

Amerika psixoloqu T.Million şəxsiyyətin bu tipini uğurlu şəkildə təsvir edirdi: “əsas təcavüzkar və açıq şəkildə cəmiyyətsiz şəxsiyyətin hər iki variantı düşmənçiliyi yalnız öz davranışının və münasibətinin təsadüfi nəticələrinə görə yox,

həm də onlar digərlərini münaqişəyə qəsdən təhrik etmələrinə görə yaradırlar. Onlar dava üçün bəhanə axtarırlar, çox vaxt özləri davaya girirlər və dalaşmaq, öz gücünü sübuta yetirmək, öz bacarığını yoxlamaq onların xoşuna gəlir. Onlar qəsdən təhlükəli və çətin vəziyyətə can atırlar. Onlar özlərini düşüncəsiz və qaba aparırlar, lakin təmkinli görünürlər” [19, s.212-213].

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

- 1) Карсаевская Т.В. Прогресс общества и проблема целостного биосоциального развития современного человека. М., 1979.
- 2) Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения. М., 2001. с. 36
- 3) Ковалев П.А. Возрастно-половые особенности отражения в создании структуры собственной агрессивности и агрессивного поведения: Автореф. дис. ... канд.юрид. наук. Спб., 1996.
- 4) Коган В.М. Значение социально-демографических факторов для изучения причин преступности // Вопросы борьбы с преступностью. Вып. 22. М
- 5) Костенко А.Н. Принцип отражения в криминологии [психологический механизм криминального поведения). Киев, 1986. с. 34
- 6) Криминология / Под ред. Н.Ф.Кузнецовой, Г.М.Миньковского. М., 1994.
- 7) Овчаренко Е. Экологические преступления. Ставрополь, 1997.
- 8) Остроумов С.С. Советская судебная статистика [часть общая и специальная). М., МГУ, 1976.
- 9) Реан А.А. Агрессия и агрессивность личности. СПб., 1996.
- 10) Ривман Д.В. Использование виктимологических данных в предупреждении преступлений // Вопросы профилактики преступлений. Л., 1989.
- 11) Садков Е. В. Предупреждение преступности в маргинальной среде молодежи. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. М., 1994.
- 12) Сахаров А.Б. Об антисоциальных чертах личности преступника // Советское государство и право. 1970. № 10
- 13) Современные проблемы теории познания диалектического материализма / под. ред. М.Б.Митина и др. М., 1970. Т. 2.
- 14) Социальная психология. История. Теория. Эмпирические исследования. Л., 1979. с. 95-100; Человек. Личность. Индивид. М., 1995.
- 15) Узнадзе Д.Н. Психология установки. Спб., 2001.
- 16) Устинов В.С. Глухова А.А. Понятие и значение виктимологической статистики // Вестник Нижегородского университета им. Н.И.Лобачевского. 2000. №5.
- 17) Филимонов В.Д. Общественная опасность личности преступника. Томск., 1970.
- 18) Шляхтина О.И. Взаимосвязь агрессивности с личностными особенностями и социальным статусом. СПб., 1997.
- 19) Millon T. Disorders of personality. New York, 1981.

Имамверди РАХИМОВ
Полицейская академия МВД
Учитель кафедры «Уголовное право»

О ЛИЧНОСТИ ЖЕРТВЫ С НЕГАТИВНЫМ ПОВЕДЕНИЕМ

РЕЗЮМЕ

Под именем безнравственного поступка понимается неприличный поступок против нравственности. Таким образом, мораль - это форма общественного сознания и ее реализации на практике, которая выступает общесоциальной основой регулирования общественного сознания и подтверждает общественно необходимый тип поведения людей. Моральные требования существуют в общественном сознании в форме обычаев, традиций и общепринятых представлений. Духовность – это практическое воплощение нравственных идеалов, целей и механизмов в различных формах общественной жизнедеятельности людей, культуре поведения и взаимоотношениях между людьми. Каждый человек должен смотреть на мир через призму нравственного сознания, нравственного действия и нравственных отношений. Отклонение от одной из этих составляющих считается отклонением от моральных требований.

Ключевые слова: мораль, духовность, жертва преступления, виктимное поведение, насилие

Imamverdi RAHIMOV
Police Academy of the Ministry of Internal Affairs
"Criminal Law" department
the teacher

ABOUT THE IDENTITY OF THE VICTIM WITH NEGATIVE BEHAVIOR

SUMMARY

Under the name of an immoral act, an indecent act against morality is understood. Thus, morality is a form of social consciousness and its implementation in practice, which acts as a general social basis for the regulation of social consciousness and confirms the socially necessary type of people's behavior. Moral requirements exist in the public consciousness in the form of custom, tradition and generally accepted ideas. Spirituality is the practical embodiment of moral ideals, goals and mechanisms in various forms of people's social life activity, behavioral culture and mutual relations between people. Every person should look at the world through the prism of moral consciousness, moral action and moral relations. A deviation from one of these components is considered a deviation from moral requirements.

Key words: morality, spirituality, crime victim, victim behavior, violence.